

одиниці, що підлягають перекладу; «фальшиві друзі перекладача»; вільність; буквалізм; наявність декількох варіантів перекладу; непотрібні коментарі перекладача; невірна інтерпретація уточнюючої або другорядної інформації.

3. Мовна адекватність перекладу:

а) *фонетичні помилки* у вимові і інтонаційному малюнку;

б) *лексичні помилки*: сполучуваність; тавтологія; пароніми; помилки в перекладі власних назв, які не ведуть до смислових втрат; відсутність одноманітності в термінології.

в) *граматичні помилки*: морфологічні помилки; неправильне узгодження, управління; синтаксичні помилки; порядок слів; неправильна передача причинно-наслідкового зв'язку; неправильна організація тема-рематичного членування;

г) *стилістичні помилки*: функціонально-стилістичні; змішування стилів; недоречне використання діалектів і варіантів ПМ.

4. Подолання перекладацьких труднощів:

а) *рішення перекладацьких труднощів*: комунікативні (перезапити, уточнення, виправлення); мовні.

б) *вдалі перекладацькі рішення*: адекватність обраної перекладацької стратегії меті комунікації; адекватні трансформації; адекватність лінгвокультурній адаптації [3, 41].

Докладний аналіз помилок студентів, що проводяться при підбитті підсумків, сприяє розвитку вміння бачити допущені помилки, кваліфікувати і виявити причину їх виникнення і тим самим знижує ймовірність їх повторення в реальній дійсності. А це сприяє скороченню терміну адаптації випускника вузу до повноцінного виконання професійної діяльності. Таким чином, сценарно-ситуативний метод в навчанні усного перекладу є перспективним напрямком у підготовці висококваліфікованих перекладачів.

Список використаної літератури:

1. Дупленский Н. К. Синхронный и последовательный перевод. Рекомендации практикующим переводчикам / Н. К. Дупленский. – Москва, 2015. – С. 14-15.

2. Королькова С. А. Сценарно-ситуативный подход при обучении устному переводу / С. А. Королькова. – Вестник ВГУ. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация № 2, 2014. – С. 105-108.

3. Плеханова Ю. В. Определение комплекса критериев оценки качества устного перевода студентов-лингвистов / Ю. В. Плеханов. – Вестник НГВУ № 4, 2016. – С. 41.

Науковий керівник: викладач французької мови кафедри теорії та практики перекладу
Піньковська О.С.

О. О. Курдус

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

МЕГАТЕКСТОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНА САЛМАНА РУШДІ «ОПІВНІЧНІ ДІТИ» («MIDNIGHT'S CHILDREN»)

Переклад художніх текстів потребує від перекладача двох можливих установок: етнокультурної та відчужуючої. Перша передбачає переключення не лише мовного коду, але й коду культури, в яку занурений адресат перекладу, друга – відчужуюча – орієнтується на свідоме введення читача в чужий світ мови, культури та світогляду [1, с. 5].

У той час як перекладач працює з визначеним текстом, письменник має справу з цілою культурою, яка слугує йому метатекстом. Як неможливо відтворити в перекладі без втрат оригінальний текст, так і культуру неможливо повністю представити в літературному тексті. І письменники, і перекладачі є інтерпретаторами: перші – культурного фону, а останні – мовної відповідності та культурного змісту.

Однією з найпитоміших труднощів для перекладача є насиченість тексту реаліями, котрі неможливо відтворити відповідними назвами мови перекладу. Зокрема, у творі С. Рушді «Опівнічні діти» це реалії, що властиві індійській культурі.

Нерідко перекладачі вдаються до приміток та коментарів, аби пояснити реалії оригінального тексту реаліями мови перекладу за допомогою мовних засобів різних рівнів способів категоризації світу і внутрішнього рефлексивного досвіду [1, с. 7]. Українська дослідниця О. О. Селіванова, яка запропонувала нову типологію перекладацьких трансформацій, зауважує, що коментування та примітки можна назвати мегатекстовими згідно з тлумаченням уведеного українською лінгвісткою І. Колегасвою терміна «мегатекст» [2]. Виведення трансформацій за межі тексту визначає вагому інформаційно-компенсаторну функцію мегатексту.

Отже, наше дослідження є *актуальним*, оскільки освітлює питання коментувань та приміток, що є одним з найпоширеніших прийомів компенсації інформації, який дає змогу компенсувати прагматичний вплив на читача.

Метою роботи є проаналізувати мегатекстові трансформації в перекладі роману С. Рушді «Опівнічні діти». *Об'єктом* нашого дослідження є коментарі, примітки та словник художнього твору С. Рушді, а *предметом* – їх відповідність тексту оригіналу.

Складність перекладу роману С. Рушді полягає в тому, що автор занурений в особливу атмосферу місця й часу (Індія та частина Пакистану, магічний реалізм, перший розпал індо-пакистанської війни 1947-48 років). Окрім того, різностороння інтертекстуальність та інтерсеміотичність художнього твору С. Рушді обумовлюють перенавантаження як прецедентними, тобто відомими, зокрема, читачам перекладу персоналіями філософів, політичних діячів, митців, так і існуючими іменами та назвами в етносвідомості індусів. Це вимагає від перекладача коментарів більш широкого плану, тому в кінці книги ним було створено словник із переліком імен та короткими біографічними відомостями про згаданих персоналій.

Складність для перекладача становить насиченість тексту індійськими реаліями, котрі неможливо відтворити відповідними назвами мови перекладу. А. Д. Швейцер називає реаліями одиниці національної мови, що позначають унікальні референти, характерні лише одній лінгвокультурі й відсутні в іншій. [5, с. 12]. Виходячи з таких реалій в оригіналі, перекладач уводить лексеми індійської мови в український переклад, пояснюючи більшість із них в коментарях, примітках та словнику.

У випадках тлумачення реалії (перифрастичного, описового, дескриптивного, експлітивного перекладу) відповідники встановлюються між словом (або фразеологізмом) оригіналу та словосполученням перекладу, що пояснює його зміст [3].

Зазначимо, що відсутність цих слів у словниках, не означає, що вони не вживаються в мовленні, бодай okazіонально. Про це свідчить той факт, що відповідники цих слів можна відшукати, зокрема, в довідкових джерелах. Так, у наведеному нижче фрагменті екзотизм *kabaddi* на позначення індійської гри має український okazіональний транслітерованій відповідник *кабадді* (цей відповідник наявний у довідковому джерелі: «кабадді – популярна командна гра в Азії»): *Children play hoop and kabaddi // Діти бавляться з обручем, грають у кабадді.*

За допомогою транслітерованих відповідників перекладено імена індійських національних діячів та міфологічних персонажів. Наприклад, імена *Rama* та *Sita* транскодуються в перекладі без додаткових пояснень та уточнень, адже детальну інформацію про цих персонажів знаходимо в довідкових джерелах (Рама – сьомий канонічний аватара Вішну; Сіта – дружина Рами, персонаж у поемі «Рамаяна», вважається втіленням богині краси Лакшмі: *If Rama himself were alive, would we send him to prison for slaying the abductor of Sita? // Якби сам Рама жив у нашу добу, чи посла- ли б ми його до в'язниці за убивство викра- дача Сіти?* Проте не всі досліджувані одиниці цієї групи мають навіть okazіональні відповідники. Інколи сам перекладач створює відповідник – авторський неологізм – шляхом транскодування. Наприклад, перекладач транскодує екзотизм *channa* як *чана*. При цьому значення слова можна визначити за контекстом та за допомогою тлумачного словника (*channa* – «*indian, chickpeas, especially when roasted and prepared as a snack*»): *Hawkers move through the crowd selling channa and sweetmeats // Вуличні торговці продаються крізь натовп, збуваючи на ходу чана і солодоці.*

Окрім транслітерації, при перекладі екзотизмів, відповідники яких відсутні у словниках, перекладачі також послуговуються таким засобом перекладу, як контекстуальна заміна, хоча це відбувається не дуже часто, тому що в цьому випадку в цільовому тексті перекладач використовує функціональний аналог (тобто одиницю питомої лексики або асимільоване запозичення). Так, у наступних фрагментах перекладач уживає українські функціональні аналоги на позначення індійських національних засобів перевезення пасажирів – *tongas, ikkas* та *gharries*: *It issued from the rumps of the horses between the shafts of the city's many tongas, ikkas and gharries // I він походив не лише від корів, але і з кінських задів, затиснутих між осями численних міських возів, карет, екіпажів.*

С.Рушді змішує елементи різних мов, використовує неологізми та іншомовні слова. Письменник переносить в англійську мову індомовні елементи або модифікує їх відповідно до конкретного контексту, тобто створює власну мовну систему, яка виходить за рамки англійської мови та простого «вкраплення» індійських слів [6]. Це однозначно ускладнює роботу перекладача. Для створення коментарів та приміток перекладач вдається до транслітерації, створення оказіональних відповідників, авторських неологізмів з метою максимальної компенсації культурної інформації. Саме завдяки таким мегатекстовим трансформаціям авторські індійські запозичення сприймаються українським читачем органічно.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Рушді С. Опівнічні діти / С. Рушді. — К.:Юніверс, 2007.—703 с.
2. Rushdie S. *Midnight's Children* / Salman Rushdie. — Vintage, 1995. - 637 p.

Список використаної літератури:

1. Селіванова С. О. Мегатекстові трансформації в перекладах з іспанської художньої публіцистики Ф. Г. Лорки // Вісник ЧНУ. — 2015. — №27. — С. 3-10
2. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Нова філологія. — 2012. — № 50. — С. 201-208.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир свідомості в мові. Монографічне видання / О. О. Селіванова. — Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012.
4. Фролова І. Є. Особливості перекладу екзотизмів постколоніальних літературних творів // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. — 2017. — Вип. 85. — С. 37-46.
5. Швейцер А. Д. Переклад та лінгвістика. Перевод и лингвистика / А. Д. Швейцер. М. : Воениздат, 1973. 280 с.
6. Dictionary of Forestry and Wildlife Sciences / Kailash Chandra Bebarra. Concept Publishing Company Pvt. Ltd, 2011.

Науковий керівник: к. філол. н., ст. викладач Коновалова О.В.

Н. М. Лихенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ІТАЛІЙСЬКІ РЕАЛІЇ МАФІОЗНОГО СВІТУ АМЕРИКИ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ МАРІО П'ЮЗО "THE GODFATHER"

Проблема перекладацьких трансформацій є однією з ключових у теорії перекладу. Це питання досліджували такі вчені, як Ю. Найда, Л. С. Бархударов, В. С. Виноградов, О. О. Селіванова та багато інших. Досі актуальною проблемою вивчення є лакуни, зокрема реалії, та способи їх перекладу.

За О.О. Селівановою, лакуни – це базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільноти. Вони ускладнюють переклад її текстів і, відповідно, сприйняття їх реципієнтами-носіями інших культур, через відсутність відповідних мовних одиниць різних рівнів. Реалії є лакунами культурного простору, куди включають національні страви, одиниці міри, свята, обряди тощо та лакуни культурного запасу [2]. Адекватний переклад лакун (і, відповідно, реалій) є дуже важливим, зокрема в роботі з художніми текстами, адже за некоректної передачі цієї інформації може бути спотворено сприйняття і розуміння тексту.